

LENINSKÉ

metodologické zásady

velení

V Leninově ideologickém teoretickém odkazu zaujímají významné místo otázky úspěšného poznání společenských procesů a jejich řízení. Mají základní význam pro každou řídicí činnost, tedy i pro vedení.

Řízení vývoje společenských jevů, života a činnosti mas, jak zdůraznil Lenin, patří k nejsložitější praktické činnosti. Může být správné jen tehdy, spočívá-li na hlubokém poznání objektivní skutečnosti, na přesnější znalosti těch procesů, které mohou lidé svou činností přetvářet. Lenin k tomu řekl: „... abychom mohli řídit, musíme mít odborné znalosti a důkladně a přesně znát podmínky výroby i nejmodernější techniku příslušného výrobního odvětví a zabezpečovat nezbytnou vědeckou výchovu. To jsou předpoklady, které musíme stůj co stůj splnit.“

Tato teze má mimořádný význam pro moderní vedení. Revoluce ve vojenství vedla k velkým kvalitativním a kvantitativním změnám v armádě i námořnictvu. Vznikaly zcela nové a účinné zbraně, změnila se organizace vojenských jednotek, enormně vzrostla úroveň vojenského a politického vzdělání. V souvislosti s tím se stalo složitější i vedení, které vyžaduje objektivně uplatňovat vědecké metody. Nezbytným předpokladem k tomu jsou základní znalosti jak čistě vojenské oblasti, tak i všeobecné vědecké oblasti. Úloha marxisticko-leninské metodologie jako teoretické základny řešení nejdůležitějších otázek vedení se dále zvyšovala. „To zavazuje důstojnické kádry, aby zvládly vojenskou teorii a praxi a zlepšovaly vedení na základě tvořivého uplatňování nejnovějších vymožeností vědy a techniky,“ zdůrazňuje se v prohlášení ÚV KSSS, prezidia nejvyššího sovětu SSSR a rady ministrů SSSR k sovětským ozbrojeným silám u příležitosti jejich padesátého výročí.

Jednou z nejdůležitějších leninských metodologických zásad je zkoumání jevů ve všech souvislostech. Předpokladem takové analýzy jevů je schopnost rozlišovat prvofadé a druhořadé, nutné a nahodilé, přímé a nepřímé souvislosti. Mimořádný význam má přihlížení k zákonitým souvislostem, které určují vývoj a vlastnosti procesů, a proto tvoří objektivní základ správného řízení. To umožňuje poznat tendence a perspektivu vývoje, nejdůležitější článek řetězu různorodých událostí a předvídat jejich průběh.

Důležitost všestranné a důkladné analýzy sociálních jevů zdůraznil Lenin těmito slovy: „Musíme umět najít v každém okamžiku onen zvláštní článek, musíme jej vši silou uchopit tak, abychom drželi celý řetěz a připravili pevně uchopení dalšího

článku. Přitom sled článků, jejich forma, začlenění a vzájemná odlišnost nejsou u historického řetězu událostí tak jednoduché a prosté, jako u obyčejného řetězu, který zhotovil kovář."

Abychom mohli správně vést, musíme posuzovat všechny procesy a jevy v jejich dynamice. Tato teze vyplývá ze samé dialektiky života, z toho, že se všechny jevy neustále mění a vyvíjejí. Z toho vyplývá, že ve velení se musíme stále orientovat na nové a předvídat budoucnost, aniž bychom absolutizovali jednotlivé formy a metody řízení.

Smysl pro nové — jak ve velení, tak i v jiné každodenní práci vojenských kádří — má v podmínkách revoluce ve vojenství mimořádný význam. Právě nutnost hledat vždy nová řešení zavazuje vojenské kádří zřít se všeho nepotřebného, které ztratilo svůj význam. Tím přirozeně nemíníme, abychom bez rozdílu a bezmyšlenkovitě odmítli a zřekli se ověřených zkušeností starých, všeobecně platných metod velení. Zavádění nového a realizace pokroku s využitím nového je možné jen na základě plného využití dosavadních zkušeností, dosavadního systému řízení. Lenin k tomu řekl: „Musíme se vyzbrojit zdravým podezřením vůči nepromyšleně rychlému pohybu vpřed, vůči každé vychloubačnosti atd.; musíme pamatovat na ověřování těch kroků vpřed, které každou hodinu ohlašujeme, každou minutu uskutečňujeme, abychom pak každou vteřinu nedokazovali jejich neudržitelnost, nesolidnost a nepochopitelnost.“

V. I. Lenin zdůrazňoval, že znalost objektivních zákonů vývoje přírody a společnosti ve všeobecné, abstraktní podobě, bez zkoumání jejich působení v daných podmínkách, nemůže vést k potřebnému praktickému využití a požadovanému úspěchu. Tato teze má pro velení, zejména v průběhu ozbrojeného zápasu, velký význam, protože tam, jako v žádné jiné oblasti společenského života, působí neobyčejně silné a početné protiklady, které mění očekávaný průběh událostí. Umění velet spočívá v tom, vybrat z možností a prostředků, které jsou k dispozici, ty, které v současných podmínkách a v daném okamžiku přinesou větší užitek.

Vědecké velení je v přímém protikladu se subjektivismem, který jednostranně odráží jednotlivé stránky nebo skutečné souvislosti ve vědomí lidí a tím také v praktické řídicí činnosti. Podstata subjektivismu spočívá v ignorování nebo nepřipustném zjednodušování složitosti a mnohostrannosti reálných procesů, jejich objektivních zákonů, nutných souvislostí a vztahů. Subjektivismus nahrazuje zákonitosti vlastními přáními, a proto nemá jiné východisko, než spoléhat na náhodu. Vede jako protiklad objektivitu a vědeckosti k negativním a nebezpečným výsledkům v praktickém řízení.

Zajištění vysoké vědecké úrovně řízení vojenské výstavby značně závisí na rozsahu a charakteru těch informací, na jejichž základě se přijímají rozhodnutí a vydávají nezbytné směrnice. V. I. Lenin psal, že jen objektivní, pravdivé, úplné a včasné informace umožňují vydávat správná rozhodnutí a uplatňovat nejefektivnější opatření k jejich realizaci.

Opatření, která vycházejí ze zkreslených informací, můžeme přirovnat k budově vystavěné na písku; ztroskotají, jakmile začnou působit reálné podmínky. Mluvíme-li o správnosti informací, musíme zdůraznit zvláště význam přesnosti hlášení, zpráv a přehledů o situaci jednotek, o výcviku a školení atd. Často je to ale tak: Hlášení podřízených nadřízeným orgánům jsou téměř objektivní a úplná, jde-li v nich o pozitivní jevy; jakmile se události nevyvíjejí nejlépe, trpí neúplností a jsou nedostatečná. Taková praxe nemá nic společného s leninskými tezemi, „... přesně informovat o stavu věcí a nezavírat oči před pravdou“, a dále „... nesmíme zapírat nebezpečí a těžkosti boje, abychom právě tak napomohli více upevnit masu...“

Vedení se musí snažit co nejúčinněji nasadit síly. Vedle jiných opatření to předpokládá promyšlenou organizaci práce příslušníků armády, kteří působí v systému řízení,

jakož i další zlepšení práce řídicích orgánů, velitelů a štábů všech stupňů. V tomto směru bylo již mnohé uděláno: přesné rozdělení pracovní doby, funkční povinnosti příslušníků řídicích orgánů, lepší vybavení řídicích míst a pracovišť odpovědných vedoucích, široké uplatnění techniky síťového plánování a jiných plánovacích metod ve štábech, zásobovacích a opravárenských zařízeních, nepřetržité zabezpečování nejnovějšími technickými přístroji, větší důraz na faktor času, společné hledání neefektivnějších metod vzdělání a výchovy atd.

Je potěšujícím jevem, že se dnes ve větší míře zavádí vědecká organizace práce. Současně se ale všude dosud nepřežilo papírování. Jednotliví velitelé se ještě nedovedou zbavit malicherného poručnickování podřízených. Tím promarní mnoho drahocenného času na vedlejší záležitosti a opomíjejí úkoly, které kromě nich nikdo jiný nemůže řešit. Správná a přesná organizace práce ve vojenských řídicích orgánech nabývá zvláště nyní na významu, protože se zkrátila doba služby vojáků a poddůstojníků, přičemž výcvik a výchova příslušníků je stále složitější.

Ozbrojené síly jsou složitým společenským organismem, přísně řízeným systémem, který se člení na samostatné systémy a podsystémy (druhy vojsk, druhy zbraní, svazy, operační svazky, taktické svazky, útvary, jednotky atd.). Pro vědecké řízení takových systémů má velký význam důsledné uskutečňování principů centralizovaného řízení. Lenin často opakoval, že každá činnost lidí konaná ve větším rozsahu, zejména příslušníky armády, "... vyžaduje bezpodmínečnou a přísnou jednotu vůle, která řídí práci sta, tisíců a desettisíců lidí. Nezbytnost toho je zřejmá jak z technického, tak z ekonomického a historického hlediska a uznávají ji všichni, kteří přemýšlejí o socialismu".

Centralizace celé sféry bojového výcviku a výchovy jednotek však nevylučuje iniciativu, samostatnost a tvořivost nižších článků a jejich vedoucích. Pro velitele to znamená, aby dovedně využíval a spojoval centralizované velení s leninským principem opírat se v práci o podřízené, o masu vojáků, o jejich zkušenosti a znalosti, o jejich připravenost k iniciativnímu a nesobeckému plnění jejich vojenské povinnosti.

Princip opírat se o masu vyplývá ze samého charakteru socialistické společnosti, jejíž členové jsou ve stejné míře zainteresováni na jejím rozvoji a její obraně. Je založen na jednotě základních zájmů velitelů a podřízených ke zvyšování bojové připravenosti armády socialistického státu.

Na základě vysoké kulturní úrovně i vzdělání je většina sovětských lidí — zejména mládež, která přichází do armády — nejen připravena splnit svou čestnou povinnost obrany vlasti, ale též schopna kdykoli obhájit naši správnou věc.

Opírá-li se velitel o podřízené, rozvíjí jejich talent, schopnost, jejich vědomí a možnosti v tom směru, aby splnili stanovené úkoly. Ve své činnosti se řídí leninským odkazem "... musíme být pevně spojeni se životem dělníků, znát a chápat jejich život, v každé otázce, v každém okamžiku si ověřovat mínění mas, jejich snažení, potřeby a myšlenky, musíme pochopit bez jakékoli idealizace stupeň uvědomění mas, sílu vlivu toho kterého předsudku či pozůstatku z minulosti, musíme získat bezmeznou důvěru mas soudružským chováním a starostlivým uspokojováním jejich potřeb". Správné pochopení principu opírat se o kolektiv umožňuje veliteli řešit jeden z nejdůležitějších rozporů, který vyvolává zkomplikování všech stránek vojenství. Máme na mysli to, že velitel — jednotlivec musí přijmout zdůvodněné rozhodnutí, ale není schopen sám zpracovávat k tomu nezbytné obrovské množství informací. Tento rozpor může řešit jen tehdy, opírá-li se o nejbližší pomocníky a velitelské orgány, spolupracuje s velitelskými a politickými kádry a zapojuje do řešení stranickou a mládežnickou organizaci.

Rozhodnutí, vydání rozkazů podřízeným a důsledná kontrola jejich plnění jsou velmi důležité, avšak ne jediná složka procesu velení. Druhou složku tvoří výchova vojáků. Z hlediska velení není tato ničím jiným, než usměrňováním výchovného procesu tak, abychom vychovávali bojovníky s potřebnými morálně bojovnými a politickými vlastnostmi. V tomto smyslu má princip opírat se o masu obrovský význam, protože osobnost se formuje pod vlivem celkového souhrnu opatření přijímaných v daném vojenském kolektivu. Také přímí velitelé, stranické a mládežnické organizace a vojenská pospolitost ovlivňují vojáky. Přitom je nejdůležitější v jejich činnosti metoda přesvědčování.

Na veliteli se žádá, aby veškeré úsilí sjednotil. Proto nejedná jen jako vojenský organizátor, ale též jako vyzrálý politický vedoucí, který se dobře opírá o širokou masu vojáků, který dovedně využívá řídicích meziclánků a tím dosáhne jejich správného a účinného řízení.

Sovětské velitelé jsou a vždy byli nadšení a důslední propagandisté marxisticko-leninských idejí. Neovlivňují širokou masu vojáků jen rozkazy a nařizeními, ale i silou jejich komunistického přesvědčení, jejich velkými znalostmi a vědomostmi, skromností, osobním příkladem bezúhonného chování.

Protože se velení projevuje především v organizaci činnosti vojenských kolektivů, závisí v mnohém jeho kvalita na vědeckém a odborném vzdělání vojenských kádřů, na jejich velitelském umění. V. I. Lenin řekl, že úspěšné řízení je podmíněno schopností prakticky je organizovat. "...To je nejtěžší úkol, neboť jde o organizování nehlubších, ekonomických základů života milionů a milionů lidí novým způsobem."

V sovětských ozbrojených silách byl vytvořen přísný a vědecky zdůvodněný systém vzdělávání vojenských kádřů, který byl vyzkoušen v životě a v praxi výstavby armády. Dobrý systém vzdělávání kádřů, jakož i řada jiných opatření, která uplatňuje strana v armádě, jsou nezbytnými předpoklady úspěšného velení. Jejich přeměna ve skutečný úspěch závisí na uplatnění systému zařazení vyskolených kádřů. To je jeden z nejdůležitějších úkolů, který ukládá ÚV KSSS vedoucím orgánům a vedoucím, tedy i vojenským. V teziích ÚV KSSS k 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce se říká: "...V souvislosti s růstem a s tím spojenou složitostí hospodářství, vývoje vědeckotechnické revoluce, realizace společenských vztahů a kulturního rozvoje jsou úkoly vedení stále těžší a mnohotvárnější. Tím se zvyšuje potřeba vzdělaných, vysoce kvalifikovaných, straně a lidu oddaných spolupracovníků. Uplatnění systému vzdělávání a rozmístění kádřů představuje důležitý úkol strany a sovětského státu."

Leninský princip správného výběru a rozmístění velitelských kádřů je spojen s nestálým studiem lidí, se starostlivým vztahem k nim a pečlivým zkoumáním jejich odborných, stranických a morálních vlastností s cílem co nejlépe jich využít.

V. I. Lenin uměl jako nikdo jiný včas vyhledat schopné a věci oddané lidi, přesně určit místo, kde mohli být nejužitečněji umístěni. Lenin požadoval široký, plánovitý a systematický výběr nejlepších spolupracovníků pro hospodářskou výstavbu, jako správců a organizátorů s odborným i všeobecným zaměřením místního a celostátního formátu. Lenin znal velmi dobře bezprostřední závislost funkcionářů kteréhokoli vedení na vlastnostech vedoucího, a proto požadoval na každém vedoucím, "...tak trpělivě a opatrně jak jen možno prověřovat a vyhledávat opravdové organizátory, lidi se střízlivým rozumem a smyslem pro praxi, lidi, kteří spojují věrnost k socialismu se schopnostmi, kteří bez pokynu (i přes zmatky a povyky) zorganizují jedním směrem práci velkého počtu lidí sovětské společnosti. Jen takové lidi je možné ustanovit po desateronásobném vyzkoušení na zodpovědná místa vůdců lidu a vedoucích správy, při čemž by měli přecházet od jednoduchých ke složitým úkolům".

Bezpodmínečné a přesné plnění těchto leninských zásad umožnilo naší straně — právě v prvních letech sovětské moci, když byl nedostatek kvalifikovaných vojenských kádrů — obsadit rozhodující velitelské funkce nejlepšími, socialismu oddanými veliteli a komisaři. Ačkoli naši lidé značně vyspěli po morálně politické a odborné stránce a zejména se zvýšila úroveň jejich znalostí a vzdělání, neztratila tato Leninova poučka nic ze svého mobilizujícího a politického významu.

Výběr a výchovu kádrů nelze oddělovat od správného systému kontroly jejich činnosti. Jak říká zpráva o činnosti Ústředního výboru na XXIII. sjezdu KSSS, dobře fungující kontrola je důležitým nástrojem výchovy kádrů. Musí být systematická, musí pomáhat odstraňovat chyby a hledat lepší, dokonalejší řešení stanovených úkolů.

V. I. Lenin poukazoval na to, že vedle dekretů a organizace, výběru lidí a svěření osobní odpovědnosti za splnění uložených úkolů, je nezbytné pečlivě prověřovat skutečně vykonanou práci. V dopise S. J. Gusevovi, v němž se hovoří o nepořádku v Revoluční válečné radě, Lenin poznamenává: „Naše Revoluční válečná rada zjevně nařizuje, avšak nezajímá se o to nebo není schopna sledovat, zda se nařízení plní. Vyskytuje-li se tento hřích všeobecně, znamená to pro vedení války totéž co porážka.“

Leninská poučka o neustálé kontrole a prověrce splnění nařízených úkolů je důležitá jak z hlediska celkového procesu velení, tak i z hlediska organizace správného rozmístění vojenských kádrů. Teprve v průběhu kontroly činnosti lidí ve velení můžeme správně a přesně poznat silné a slabé stránky jejich práce, rychle najít cesty k odstranění nedostatků a vytvořit podmínky ke zlepšení úrovně vzdělání a výchovy každého velitele.

Kontrola není samozřejmě konečným cílem, ale prostředkem k tomu, abychom lidi správně rozmístili. Nesmí se stát žádnou epizodou nebo kampaní, musí se stát trvalým prvkem velení. Přitom nemají být kontrolováni jen slabí, nezkušení či nedbalí velitelé, ale i schopní a odvážní velitelé, abychom mohli lépe využívat jejich dobrých zkušeností, přenášet je na ostatní a tak jim pomáhat. Hlavní metodou kontroly není prosté shromažďování zkušeností (kladných i záporných), ale snaha pomáhat, tak jak to učil Lenin: „Kontrola musí být vždy a v každém možném směru připravena pomoci a také opravdu pomáhat a poskytovat skutečnou pomoc, třeba jen v malém měřítku.“

Leninské metodologické zásady velení jsou v současné vývojové etapě sovětských ozbrojených sil silnou zbraní v rukou velitelů k zabezpečení stále vysoké bojové připravenosti jednotek a k upevnění bojové síly.

Upraveno ze sovětského tisku.